

Tarmiški smagumynai Alizavoje

Alizavoje vyko tarmiška popietė, kur mokiniai pasitikrino kupiškėnų tarmės žinias. Renginio organizatorė, bibliotekininkė Danutė Miknevičienė, sakė, kad kupiškėnų tarmė, veikiama bendrinės kalbos ir angliškų žargonų, nyksta ir skursta, todėl vienintelis kelias tarmei išsaugoti – ja kalbėti.

Kaipgi be prizų – visi renginio dalyviai apdovanoti saldžiais gardėsiiais, o malsuliai pasivaišino ir virtomis didžiosiomis pupomis. Pasirodo, nemažai vaikų tokio senelių, prosenelių mėgto skanėsto ragavo pirmą kartą. Autorės nuotraukos

Kovo 16 dieną Alizavos pagrindinėje mokykloje suorganizuota tarmiška popietė, skirta Lietuvos kalbos dienoms paminėti. Ta proga vaikų laukė smagios užduotys ir gardūs prizai.

Kristina VALYTĖ

KUR PROCIA, O KUR MUŠTOKĖ?

„Žmogui gimtoji kalba yra ta, kurią jis išmoksta iš savo tėvų. Tarmė – tai mūsų šaknys, mūsų istorija. Kupiškėnų tarmė, veikiama bendrinės kalbos ir dabar madingų angliškų žargonų, skursta ir nyksta“, – teigė renginio organizatorė, bibliotekininkė Danutė Miknevičienė.

Popietės dalyvių laukė aiškus užduočių. Pirmiausia reikėjo atpažinti senovinius buitinius rakančius, be kurių neapsieidavo senelių, prosenelių kasdienybė, ir pasakyti tarmiškų jų pavadinimus. Anaipol ne visiems pavyko atpažinti, kad tai procia, muštokė, špulia ar bazmanas (svarstykla), ir paaiškinti šių daiktų naudojimo principus, kaip jie veikia, kaip senovėje žmogui pasitarnaudavo.

DĒLIOJO IR SPĒLIOJO

Dar viena pasukti galvą skatinusi užduotis – vaikams, susiskirsčiusiems komandomis, iš gauto žodžių kratinio sudėti tarmiškias

patarles ir pabandyti paaiškinti, kaip supranta jų reikšmę. Kokių vaizdingų patarlių mes, kupiškėnai, turime: dešims amatų, vėnuolikis bodas, teisyba įlipa dungun ir kopėčias įsitraukė ir kt.

Mokiniai ir kitaip pasitikrino kupiškėnų tarmės žinias, turėjo atspėti, ką reiškia vienas ar kitas atsitiktinai, burtų keliu, ištrauktas žodis. Pastaroji užduotis buvo bene sėkmingiausia. Vaikai prasitarė, kad žodžiai jiems girdėti iš tėvų ir senelių, namuose nors ir nedaug, bet tarmiškai dar po žodelį kitą kalbama.

Įdomi rungtis kvietė pamiklinti liežuvį – kuri komanda aiškiau išbers kupiškėniškas greitakalbes. Tai linksmai prisikvatojo visi, nes dažnam skubėtoji susipynė ne tik žodžiai, bet ir raidės.

KALBĖTI TARMIŠKAI – NE GĒDA

O kaipgi be tarmiškų pasakojimų? Antai septintokė pasakorė Ineta Kucinaitė kupiškėniškai papirino linksmą istoriją apie burtininką Tvardauską, atsidūrusį mėnulyje.

Jaunajai pasakorei kupiškėnų tarmė nesvetima. „Mano mama namuose kažkiek kalba kupiškėniškai, bet kai pradėjau klausinėti, ką reiškia vienas ar kitas žodis, pasirodo, daugiau tarmiškų žodžių reikšmių žino tėtis“, – pasakojo I. Kucinaitė.

Jai tarmiškai kalbėti – ne gėda, o kaip tik pasididžiavimas. „Kodel

Tarmiškoje popietėje dalyvavo ir svečias iš Biržų rajono, kupiškėnų tarmės tyrinėtojas Jonas Albertas Naktinis, padovanojęs mokyklai paties parašytą mokslinio-tiriamąjo žanro knygą, o kiekvienai klasei – po saldų prizą.

turėtų būti gėda, kai turime tokį išskirtinumą?“ – manė Ineta.

Šeštokė Viktorija Baniūnaitė paporino, kaip tarmiškai prakalbinėti pavasario pranašą – vieversėlį, o ketvirtokai, atlydėti muzikos mokytojos Laimos Vaidilienės, padainavo kupiškėniškai apie Agotytę.

ŠNEKTA, JUOSIANTI NE TIK KUPIŠKIO RAJONĄ

Popietėje dalyvavo ir svečias iš Biržų rajono, Papilio seniūnijos, Glūdiškio kaimo, kupiškėnų tarmės tyrinėtojas Jonas Albertas Naktinis. „Stebėjau ir negaliu atsidžiaugti, kiek daug jaunųjų kupiškėnų tarmės mylėtojų susirinko. Biržų krašte taip

pat šia tarme kalbama. Kupiškėnų tarmė paplitusi ir dalyje Biržų rajono, aplink Kupreliškį, Papių, Kvetkus, Skrebiškį, ir Rokiškio rajone, Pandėlio link. Kupiškėnų tarmė nuo kitų tarmių skiriasi dvigarsiu „oi“ – doiktas, loibas, roibas. Tokių žodžių begalė galima išvardyti. Kitos tarmės šio savitumo neturi. O jau jūsų krašto vietovardžių gražumas, unikalumas! Kalnagalai, Gliuadeliai, Buožiai, Girsteikiai, Žadeikiai, Prūsagalė verti jamžinimo“, – gyrė kupiškėnų tarmę J. A. Naktinis.

KARTU KURS PAMINKLĄ SENAJAI KALBAI

Svečias atsisveikindamas pažadėjo Alizavoje antrą kartą apsilankyti, mat pasisiūlė alizaviečiams padovanoti atminimo lentelę, kurioje būtų iškalti populiariausi šiam kraštui būdingi tarmiški žodžiai, šio krašto vietovardžiai ir labiausiai vyraujantys šiame krašte pavardės.

„Suraskite gražų akmenį, pateikite žodžių sąrašą, atsiųskite man, o kitąsyk atvyksiu pas jus su lentele, padarysime kartu paminklą senajai kalbai“, – kvietė svečias.

Pasirodo, akmens ieškoti nereikės, nuspręsta, kad puikiai tinka Alizavos centre stovintis pirmajai 1910 metais statytai miestelio mokykla atminti skirtas akmuo. „Labai simboliška vieta“, – tvirtino akmenį apžiūrėjęs J. A. Naktinis, padovanojęs mokyklai ir keletą savo paties išleistų knygų.

Septintokė Ineta Kucinaitė papirino apie burtininką Tvardauską, atsidūrusį mėnulyje.

Kupiškėnų tarmės tyrinėtojo Jono Alberto Naktinio ir alizaviečių mokinių iniciatyva planuojama, kad ant paminklinio akmens, skirto pirmajai Alizavos mokyklai atminti, galima būtų pritvirtinti lentelę su tarmiškais žodžiais.